

Mis tekitab jaapani entsefaliiti?

Jaapani entsefaliidi viirus on RNA-viirus, mis kuulub flaviviiruste perekonda. Algselt klassifitseeriti flaviviirused arboviiruste hulka.

Flaviviiruste perekond koosneb rohkem kui 70 erinevast viirusest, millest umbes 50% levitavad sääsed.

Viirus säilib väga hästi väliskeskkonnas, keetmisel - 2 tundi, piirituse ja eeteriga töötlemisel säilib ta kuni 3 päeva, külmutamisel - üks aasta.

Haigustekitaja ülekandjad ja nakkusallikad

Nakkuse ülekandjaks ehk vektoriks on sääsed *Culex pipiens*, *Culex tritaeniorhynchus*, *Aedes togoi* ja *Aedes japonicus*.

Sääsed paljunevad riisipõllu vees ja veekogudes, mistõttu haigestuvad sagedamini inimesed, kes elavad ja/või töötavad põllumajanduslikus piirkonnas või soistel aladel. Viirus tsirkuleerib looduses haigurlastel. Viiruse pärisperemeheks on sead, kelle organismis viirus paljuneb, kuid loom ise ei haigestu. Sääsk nakatub kandjal loomalt toitudes.

Nakkuse levik on proportsionaalne sääske populatsiooni arvule. Hinnanguliselt on nakatunud 1-3% sääskedest.

Kuidas haigustekitajad levivad?

Inimene nakatub sääsehammustamise ajal. Nakkusprotsess ja haiguse kulgu sõltuvad ühelt poolt inimese vanusest, immuunsüsteemi- ja tervislikust seisundist, teiselt poolt bioloogilistest ning geograafilistest teguritest (hammustamisel üle kandunud viiruse hulgest, selle virulentsusest, sääskede infitseeritusest ja arvukusest looduses).

Millised on jaapani entsefaliidi haigusnähud?

Inkubatsiooniperiood on 4-14 päeva. Inimorganismis paljuneb viirus regionaalsetes lümfisõlmides ning satub verega peaajusse. Haigus algab ägedalt palaviku ja peavaluga, lastel – iivelduse, oksendamise, kõhuvalu ja kõhulahtisusega

Haiguse raskusaste vaheldub palavikulisest vormist meningiidi või entsefaliidini. Üldjuhul, on haigus mõõduka raskusega ja haige paraneb, kuid 200 -st ühel juhul progresseerub haigus kiiresti ning kujunevad neuroloogilised sümptomid - halvatused, treemor ja krambid, ning nendest umbes 60% -l võib haigus lõppeda kooma ja surmaga, ellujäänutest 25-45%-l esinevad mitmesugused neuropsüühilised nähud. Riskirühma kuuluvad lapsed vanuses kuni 10.a.; vanematel inimestel tekib resistentsus viiruse suhtes (loomulik immuunsus).

Rasedatel 1-2 trimestris esineb nakatumisel raseduse katkemise risk.

Kuidas diagnoositakse jaapani entsefaliiti?

Diagnoos püstitakse epidemioloogiliste andmete (endeemilisel alal viibimine pikemat aega) ja kliinilise pildi alusel.

Laboratoorselt kinnitab diagnoosi vähemalt üks järgmistest uuringutest:

- viiruse isoleerimine verest, uriinist ning surnutel- ajurakkudest;
- viirusele iseloomulike neutraliseerivate antikehade neljakordne tõus paarisserumides (haiguse ägedas faasis ja paranemisfaasis vähemalt 21-28 päeva hiljem);
- hemaglutinatsiooni pidurdusreaktsioon või neutralisatsioonireaktsioon.

Kuidas ennetada nakatumist?

Nakatumist võib vältida kahel viisil: hoiduda sääsehammustustest (eriti maapiirkondades) või vaksineerimisega.

Sääsehammustuse vältimiseks tuleb:

- magamisel kasutada sääskede kaitsevõrku;

- hävitada sääsed magamistoas;
- kontrollida akna- ja uksevõrkude tihedust, vajadusel kasutada sääskede vastavast kaitsevõrku;
- loodusesse minekul tuleb riietuda rõivastesse nii, et kogu keha oleks kaetud ning kasutada putukatõrje vahendeid. Nendest on efektiivsed N,N-dietüül-m-toluamiid`i (DEET) sisaldavad repellendid. Lapsed ja rasedad peavad olema nendega ettevaatlikud ning vältima nende kasutamist pikemat aega.

Vaktsineerimine

Täiskasvanute immuniseerimiseks jaapani entsefaliidi vastu kasutatakse inaktiveeritud vaktsiini. Vaktsineerimine on soovitatav inimestele, kes:

- kavandavad viibida nakkusohtlikus piirkonnas rohkem kui üks kuu;
- viibivad väljaspool tavalisi turismi piirkondi;
- kelle töö võiks olla seotud võimaliku nakatumisriskiga.

Tavalisele turistile ei ole immuniseerimine jaapani entsefaliidi vastu vajalik, kuid on soovitatav eelnevalt konsulteerida reisimeditsiini arstiga. Vaktsiini kasutamine lastel ja noorukitel ei ole soovitatav ohutuse ja tõhususe andmete puudumise tõttu.

Vaktsineerimise kuur koosneb kahe 0,5 ml doosi manustamisest järgmise skeemi alusel: esimene annus ja 28 päeva pärast esimest annust teine annus .

Vaktsineerimise vastunäidustused:

- ületundlikkus vaktsiini toimeaine või nende jääkide suhtes;
- äge palavikuline haigestumine. Sellisel juhul lükatakse vaktsineerimine edasi kuni tervenemiseni.
- kellel vaktsiini esimese doosi järel tekkisid ülitundlikkuse.

Esinemine Eestis

Eestis ei esine jaapani entsefaliiti, kuid jaapani entsefaliidi viirusega võivad nakatuda Eesti turistid, kes külastavad selle nakkushaiguse leviku piirkondi. Eestis võib end jaapani entsefaliidi vastu vaktsineerida isik, kes siirdub pikemaks ajaks selle nakkushaiguse leviku piirkonda.